

İslâm dininin “temel ilkeleri” nelerdir? (Rev 7)

Lütfen bu yazıdan önce şu sürümleri okuyunuz: <http://bit.ly/1x9ei0A> , <http://bit.ly/1qsS8D0> , <http://bit.ly/1y7XJT3>

Bu soru hemen iman'ın altı veya İslâm'ın beş şartını akla getiriyor değil mi? Bu şartlar, Müslüman sayılmak ve iman sahibi sayılmak için yerine getirilmesi gerekenler olup, “temel ilkeler” deyimiyle anlatılmak istenilen ise bu değildir. *Temel ilkeler, -referansları bu konuların uzmanlarınca belirlenen- şu soruların cevaplarıdır:*

Soru	Özü	Ayrıntıları
Soru 1	Nereye varılmak istendiği (yani vizyonu ¹ , Müslümanlığı seçen bir kimsenin, seçmemiş olandan farklı olarak hangi büyük amaca erişmek istediği).	<i>Örneğin: “İslâm dini aracılığıyla varılmak istenen nokta, tüm evrenin oluşum ve işleyişinin anlaşılmasıdır”</i>
Soru 2	Oraya niçin varılmak istendiği (yani misyonu, o amaç(lar)a erişme isteğinin temelinde hangi öz-niyetin bulunduğu).	<i>Örneğin, “Tüm varlıkları kavrayan evrenin oluşum ve işleyişinin anlaşılıp, onunla uyum halinde (barış halinde) yaşamak”.</i>
Soru 3	Misyonu uyarınca vizyonunun tanımladığı yere, hangi ilkelere uyularak yürünmesi gerektiği	<i>Yani değerler, yaşam içinde hangi ilkelere (maksim, http://wp.me/p2t6mi-1Gk) sadık kalacağı.</i>
Soru 4	Bu ilkeler (maksimler) neler olabilir?	
	Örnek ilke	Açıklaması
	Tüm varlıkların bir bütün olduğu (vahdet-i vücûd, http://bit.ly/1fnDwIA)	<i>“Varlıkların bütünlüğü”nden evren anlaşılabilir. Aşağıdaki birkaç örneğin, bu maksim adayının türevleri olduğu söylenebilir:</i> <ol style="list-style-type: none">1. <i>Akıl ve sezgi'nin</i> (http://wp.me/p2t6mi-Zu) bütünlüğü2. <i>Gerçekliklerin (verity) bütünlüğü</i> (uni-verity ≈ bilim dallarının bütünlüğü)3. <i>İnsanların, kavimlerin, çeşitli görüş sahiplerinin bütünlükleri</i>4. <i>Varlıkların (insan, hayvan, bitki, hava, su, taş, toprak vd) bütünlüğü</i>5. <i>Bölünmeye, bütünlüğü bozulmaya konu olabilecek ve böylece de çeşitli kötülükleri ortaya çıkarabilecek her şey.</i>
Mksm 1.	Kul, yaratılan her şeyi kapsamak üzere, “kul hakkı'na saygı” (bkz. http://bit.ly/1n5Ujv2 “kul” maddesi)	<i>Varlıkların haklarına saygı kavramıyla kast edilen, o varlıkların oluşturduğu büyük bütünün işleyişine uyum göstermek (teslim olmak) olarak yorumlanabilir.</i>
Mksm 2.	“Söyleme Yap!” Eyleme dönüşmüş iman asıldır.	<i>Yaşamın her alanı ve anında imanın eyleme dönüşmesi.</i>
Mksm 3.	“Tahkiki iman” (sorgulamaya dayalı iman, http://bit.ly/1zBmNX3 Sah. 71-72)	<i>Tahkiki iman'ın niçin gerekli olduğu, birinci sorudaki amaç bağlamında daha iyi anlaşılıyor. Söz konusu “anlaşılma” ancak tahkik (sorgulama) yoluyla mümkündür. Tüm yargıların askıya alınması aslında bilim'in de temel ilkesidir.</i>
Mksm 4.	Birey akli yerine çeşitliliğin akli ile hareket etmek	<i>Birey akli yanlıgilara açıktır. Çeşitlilik içeren toplu akıl ise yanlıgilara karşı daha korumalıdır.</i>
Mksm 5.	İçtihat'a açıklık: Bu ilkelerin uygulanma kurallarının zaman ve mekana göre değişebilirliğini akıl yoluyla idrak et ve yap.	<i>Hz. Muhammet'in, “Doğru içtihad yapan iki sevap, yanlış içtihad yapan bir sevap kazanır” şeklinde bir sözü rivayet edilir.</i>

Bu maksim adayları yeterince doğurgan görünüyor. Bununla beraber, kapsanmamış olabilecek başkaca alanları içerebilecek maksim(ler) de bulunabilir. Güvenle söylenebilecek olansa, temel ilkeleri belirlenmemiş bir İslâm'ın, dirlik kaynağı olma işlevini yerine getiremeyeceği; bireysel yorumlara göre sürüklenip her türlü sapkın ideolojiye de kaynaklık eder hale gelebileceğidir.

¹ Vizyon, misyon ve değerler için daha anlamlı karşılıklar olarak sırasıyla “Büyük ve İddialı Sonuç”, “öz-niyet” ve “öz-değerler” terimleri kullanılmaktadır. (Harvard Business Review, Reprint 96501, “Building Your Company's Vision”, Collins & Porras, 1996)